

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
Iesv, Cvrsvs Theologicvs**

in decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Secvndam Secvndæ, & Tertiam Partem D. Thomæ

Esparza Arteida, Martin de
Lugduni, 1666

VII. Vtrum communes diuisiones iuris, ex parte principij, & subiecti sint
bonæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94839](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94839)

constituitur per cognitionem veram, formaliter vt veram legis fauentis habenti ius, & grauantis alios in fauorem ipsius, atque per volitionem directam per eandem cognitionem itidem, vt formaliter veram. Pater autem impossibile esse, vt amisso iure perseuerent nihilominus ea cognitio, & volitio formaliter, vt tales; siquidem amisso iure cessat eo ipso fauere lex amittenti, & grauare alios in fauorem ipsius.

QVÆSTIO VII.

Vtrum communes diuisiones iuris, ex parte principij, & subiecti sint bonæ?

Videntur non esse bonæ, 1. Quia ius communiter diuiditur ex parte principij in naturale, gentium, & positium. Hæc autem diuisio non est bona, quia ius gentium dicitur, quod apud omnes gentes vniiformiter viget. Quod autem apud omnes gentes vniiformiter viget, necesse est, vt insit à natura. Nam quod à libera hominum determinatione dependet, variabile est, nec vbique, & semper vniiformiter contingit. Ergo ius naturale, & ius gentium non sunt duæ species iuris.

2. Iuri gentium, & positio commune est, quod libera hominum electione, & conuentione constitutum sit, solumque differunt, quia quod gentium dicitur, vbique, & semper viget, quod verò civile non nisi apud aliquos, aut aliquando. Quæ differentia est solum penes plus, & minus, solæque subsistit extensione maiori, vel minori quoad tempora, aut personas. Huiusmodi autem differentia penes plus, & minus non variat speciem; atque ideo ea diuisio est purè materialis, non generis in species, sed speciei in indiuidua, de quibus non habetur ratio in scientiis.

3. Diuisio iuris ex parte subiecti communiter fit in patrum, æconomicum, & herile. Hæc autem diuisio conuincitur esse itidem purè materialis atque inutilis, quia inter patrem, & filium; & similiter inter Dominum, & seruum quoad aliqua datur ius stricte, & simpliciter tale; quoad alia verò, vel nulum omnino, vel tale tantum secundum quid, & improprie. Hæc igitur differentia exprimentæ fuissent per diuisionem, non illæ aliæ haudquaquam continentes rationes specificas adæquatè inter se diuersas.

Art. 1. Resp. Celebris in primis est, tum apud iuris peritos, tum apud Theologos, & Canonistas locis indicatis in quæst. 1. diuisio iuris ex parte principij in naturale, gentium, & positium; non tamen ab omnibus eodem sensu, ac modo accipitur. Quia à iuris peritis ius naturale dicitur, quod versatur circa actiones, quæ sunt communes hominibus, cum brutis; quales sunt filios generare, & genitos nutrire, ad quæ docentur bruta per instinctum, homines per discursum necessarium, & dictamen inditum independentè ab electione, & arbitrio proprio, atque dependentè ab instinctu simili instinctui brutorum existenti in æstimatione. Inde ius gentium iidem appellant, quod circa ea versatur, quæ & sunt propria hominum, & quorum honestas, atque inhonestas non pendet ab eorundem arbitrio, ac voluntate, qualia sunt Deum colere, fidem seruare, non mentiri, tantundem reddere, quantum acceptis à volente compensationem.

Art. 2. Theologi verò ius naturale appellant promiscuè quidquid ligat homines independentè ab eorum libera inter conuentione, ac lege per ipsos

lata. In quam iuris naturalis vsurpationem non raro ipsi quoque Iurisconsulti descedunt, vt aduertit Ludouicus Molina ex confessione Iustiniani disput. 6. propè finem. Ius verò gentium iidem Theologi consequenter appellat cum Canonistis ex *c. ius gentium*, quod ex libera hominum conuentione, ac lege apud plerasque, vel omnes Prouincias, ac gentes viget. Huiusmodi sunt rerum diuisiones, legatorum non violandorum religio, seruitus captorum bello iusto, & similia.

Art. 3. Rursus in tertio diuisionis membro iurisperiti collocant ius civile, quod à seculari potestate descendit, siue vniuersaliter, ac vniiformiter apud omnes, siue specialiter apud aliquos, vel apud aliquam determinatam Prouinciam vigeat. At Canonistæ, ac Theologi ibidem collocant ius positium, vt Canonicum, quod ab Ecclesiastica potestate descendit simul cum Ciuili comprehendant. Vnde iidem non infrequenter diuidunt ius quadrifariam; nempe in naturale, gentium, Canonicum, & Ciuile: atque sub duplici isto posteriori membro, necnon sub iure positio comprehendunt quidquid subest liberæ hominum constitutioni, siue vniiformiter apud omnes, aut plerosque: siue non ita vniuersale sit.

Art. 4. Alia diuisio iuris ex parte principij est in diuinum, & humanum. Diuinum dicitur, quod sola diuina voluntate statuitur: humanum, seu creatum, quod ab humana etiam, seu creata voluntate dependet. Diuinum, aliud est diuinum naturale; aliud diuinum positium. Diuinum naturale dicitur, quod eadem diuina voluntate sancitur, qua existentia hominis decernitur, pèrque ipsam hominis existentiam, & quæ ad eam naturaliter consequuntur promulgatur sufficienter. Ius diuinum positium prouenit ex decreto libero Dei separabili ex natura rei à decreto creationis hominis, & eorum quæ ad existentiam hominis naturaliter consequuntur, ac proinde eius, vel obiectum, vel saltem promulgatio sunt intrinsecè supernaturales. Quod si sola promulgatio sit supernaturalis, obiectum talis iuris dicitur esse de iure diuino positio, & naturali. Si verò obiectum etiam sit supernaturale, tunc ipsum dicitur esse de iure diuino positio tantum. Prioris generis sunt, quæ continentur in decalogo: posterioris verò generis sunt vsus Sacramentorum, & alia eiusmodi. Ius humanum est, quod ab arbitrio, & voluntate humana dependet; atque diuiditur in Canonicum, & Ciuile, quorum notiones iam datæ sunt.

Art. 5. Hæc omnia considerantur à Iuristis, & Canonistis pro explicandis legibus, & iure iurisdictionis, de quibus modò non agitur. Quare illa pertinent ad hunc locum tantum indirectè, quatenus ius proprietatis dependet à iure iurisdictionis, & à legibus per eam latis tanquam à causa, & principio, vt dictum est supra. Vnde fit, vt totidem modis diuidi possint ius proprietatis, & actus pertinentes ad ipsum. Ius enim proprietatis suffultum lege naturali dicitur suum ipsius, cui inest, iure naturæ; & qui impederit actionem contentam sub tali iure dicitur operari iniquum contra ius naturale, & sic de aliis huiusmodi.

Art. 6. Ius naturale, & positium, ex quorum cognitione reliquarum diuisionum intelligentia facile deducitur, communiter exponuntur iuxta mentem Philosophi propositam q. 1. Positium namque est, quod ideo refert, quia ita videtur, vel non videtur: id est ideo obligat, quia ita statutum est arbitrio, & voluntate libera. Naturale verò est, quod refert, atque obligat ex natura rei, nec pendet directè, & immediate, ac formaliter ab arbitrio, & libera cuiusquam

quam voluntate. Inquam verò directè, & immediatè, ac formaliter, quia sicut est libera Deo existentia hominum; ita etiam necesse est, vt sint eidem libera quacumque ad hominis existentiam consequuntur ex natura rei. Ceterum quia supposita hominis existentia non datur noua libertas ad ea faciendā, vel non faciendā, quæ iuris naturalis esse dicuntur; propterea hoc ius directè, & immediatè, ac formaliter non est liberum ex modo nostro concipiendi, & iuxta ordinem rerum ab ipso connaturaliter præscriptum, licet reipsa sit eadem, & æquè immediata libertas Dei ad existentiam hominis, & ad existentiam iuris naturalis, atque ad omnia, & singula, quæ inde naturaliter consequuntur.

Art. 7. Ius naturale dicitur ab omnibus immutabile, & inuariabile cum Philos. loco indicato q. 5. quia quod ad naturam cuiusque necessariò consequitur non potest mutari, aut variari manente eadem natura. Eiusmodi autem est ius naturale respectu naturæ humanæ. Sed considerandum est naturam humanam, licet sit semper eadem quoad suam substantiam, ac essentiam, ideoque sint immutabilia iura spectantia ipsam eius naturam secundum se; posse nihilominus mutari, ac variari quoad accidentalem dispositionem, tum animi, tum corporis: & tunc consequenter contingit mutari, ac variari materialiter ius naturale: ita vt eadem actio materialis, quæ antea licebat, ac debebatur, reddatur postea illicita propter diuersam hominis antea, & postea dispositionem. Quod explicatur communiter exemplo depositi. Venim depositum redditur deponenti, inris naturalis est: & tamen si deponens arma incidat in amentiam, ac furem, aut fiat hostis patriæ, non sunt ei reddenda, tamen illa reposita, eadem est ratio de aliis eiusmodi iuribus fundatis non in natura hominis secundum se, sed quatenus subest tali, vel tali accidenti; ac statui ideoque capacibus exceptionis. Immutabilitatem istam iuris naturalis participat magna ex parte ius gentium iuxta Theologorum, & Canonistarum usurpationem, quia fundatur in necessitate morali hominum ad illud mutua conventionem faciendum. Deficit verò omnino ob contrariam rationem ab eadem immutabilitate, & inuariabilitate ius positum, prout ab iisdem usurpatur.

Art. 8. Iam ex parte subiecti diuiditur ius communiter in paternum, æconomicum, & herile. Circa quam diuisionem D. Thom. & Philos. vbi supra ille art. 4. hic c. 5. & ceteri omnes docent non dari ius, & iustum simpliciter inter patrem, & filium. Quia ius, & iustum essentialiter est ad alterū. Filius autem non est simpliciter alter à patre, sed comparatur cum ipso tanquam pars eius. Quod nonnulli interpretes accipiūt de communicatione vtriusque quoad partē corporis ratione generationis. Verum hæc interpretatio, nisi promoueatur vltius, & assumatur tanquam fundamentum rationis formalis, ac immediatæ, sustineri nequaquam potest, idque duplici de causa. Prima est, quia Philos. & D. Tho. eadem ratione, iisdemque verbis tradant eandem doctrinam de Domino, & seruo; & tamen seruus non est pars physica domini. Altera ratio est, quia inter filium emancipatum, & patrem datur ius, & iustum simpliciter; & tamen emancipatio non tollit communicationem physicā, quæ habita fuit per generationem. Similiter datur iustum simpliciter inter patrem, & filium etiam nondum emancipatum, quoad bona castrensia filij, quorum tamen bonorū acquisitio non minus dependet à generatione, quæ videlicet est prima origo aptitudinis ad militiam, atque idē, & bonorum castrensiū.

Art. 9. Dicendum igitur est ideo nec inter patrem, & filium; nec inter Dominum, & seruum dari ius, & iustum simpliciter, sed tantum secundum quid, &

cum limitatione scilicet paternum, & dominatum; quia filius est pars moralis respectu patris, & similiter seruus respectu Domini. Sunt autem vterque partes morales, quia subiacent voluntati patris, & domini ad eum modum quo subiacent cuiusque voluntati manus, & pedes ipsius. Hac enim de causa inter duos ciues, quorum neuter sub altero est, agnoscūt iustum simpliciter, atque exemplum iuris, ac iusti mutui vndeque perfecti ponunt in iisdem; hilosophus, & D. Thom. locis citatis; nempe quia neuter eorum sub altero est. Cum enim ius sit libera facultas, alteritas requisita ad rationem iuris, ac iusti non consistit in distinctione suppositorum, sed in diuersitate libertatis; quæ diuersitas non datur simpliciter in iis, quorum alter sub altero est, vt contingit in filio, & seruo respectu patris, & Domini.

Art. 10. Obseruanda hoc in loco est diuersitas subiectionis, quæ est ciuium ad Principem ab ea, quæ est filij, & serui ad patrem, & dominum. Princeps dupliciter comparari potest cum ciuibus, quibus præest. Primò tanquam cum subditis, quatenus subest iuri iurisdictionis; atque hoc pacto non datur inter eos ius, & iustum, quod est obiectum iustitiæ particularis, sed quod est obiectum obedientiæ. Secundò comparari potest Princeps cum singulis ciuibus, tanquam homo cum hominibus, præscindendò à iure iurisdictionis, ratione cuius vnus præest, & alij subest; atque hoc pacto datur inter Principem, & subditos ius, & iustum simpliciter, quod est obiectum iustitiæ particularis. Similiter ergo pater & dominus comparati quatenus tales cum filio, & mācipio, quatenus talibus sunt incapaces iuris, ac iusti simpliciter, licet eiusdē sint capaces quoad ea, in quibus comparantur præcisè, vt homines absque subiectione vnus ad alterū talia sunt, quæ ad vnū quolibet hominē pertinent iure naturæ incapaci exceptionis.

Art. 11. Vnde si pater, aut dominus abuteretur vxore filij, aut serui; eosue immerentes infamaret, mutilaret, aut occideret, iniuste simpliciter ageret. Eadem est ratio de filio non emancipato quoad bona castrensia, & de emancipato quoad omnia sua bona; necnon de seruis quoad nonnulla, in quibus leges exceperunt in fauorem libertatis eorum. Quoad hæc enim nulla est subiectio filiorum, & seruorum ad patres, & dominos, ideoque comparantur præcisè, vt homines beneficio; vel naturæ providentis rationalitati subditorum, & dignitati fundatæ in illa inamissibiliter, aut non amissibili sine culpa; vel principum, & Rerum publicarum voluntium promouere priuilegiis militiam arduam ex se, & necessariam; aut excitare diligentiam ætatis filiorum iam satis adultæ, sibi que sufficientis; aliisue iustis de causis exemptionium filios, & seruos à patria & herili potestate.

Art. 12. Extat porro discrimen quoddam insigne inter Principem, & subditos ex vna parte: & inter patrem, & filium ex alia. Princeps enim licet comparari possit cum subditis, & vt princeps, & vt homo præcisè est: sub neutra tamen consideratione conuenit ei ius, & iustum secundum quid respectu subditorum. Quoad ea enim in quibus comparatur vt Princeps, conuenit ipsi ius iurisdictionis simpliciter tale. Quoad cætera conuenit ius proprietatis tale, itidem simpliciter tam actiue quàm passiue. Nec datur aliquod medium taliter participans de vtroque eo extremo, vt vtriuus dici possit tantum secundum quid. At inter patrem, & filium quoad ea, in quibus comparantur, vt tales formaliter, datur iustum quoddam medium inter illud, quod respicit obedientiam, & quod respicit iustitiā particularis; quod proinde dicatur iustum, non simpliciter, sed secundum quid, & sub certa quadam ratione; nempe paternum. Ratio huius discriminis, quod est in confesso

apud omnes, non est apud omnes usque adeo clara, & manifesta. Videtur autem ea esse legitima, quæ deducitur, & quidē facile ex dictis superius de quidditate, & natura iuris proprietatis, & iurisdictionis.

Art. 13. Dictum nimirum est alterum ius ordinari ad felicitatem habentis ipsum; alterum ad felicitatem aliorum. Paternitas autem est titulus tribuens liberam facultatem ordinatam indivisim ad felicitatem patris, & filij. Hac enim de causa si pater in educatione filij, & dispositione rerum ad eum pertinentium incumbat propriæ delectationi, aut utilitati cum detrimento, aut etiam absque promotione eiusdem filij quoad mores, sanitatem, aut suppellectilem, non dubitatur, quin turpiter egerit adversus obligationem paternæ providentiæ, & dilectionis. E converso, si ita inuigilaverit promouenda felicitati filij, ut ob eam passus sit aliqua incommoda, aut amiserit aliqua commoda propria, nec filium fecerit ex parte inferuire paternæ felicitati; sed ea postposita, aut seposita totum filium, & omnia quoquo modo ad eum pertinentia soli eidem filio applicaverit in solidum, censetur eo ipso rationibus suis cessisse pater, & progressus esse ultra limites obligationis paternæ.

Art. 14. Patet igitur patriam liberam potestatem circa filium esse ordinatam indivisim ad felicitatem utriusque. Quare neque ius proprietatis constituit, neque ius iurisdictionis simpliciter, sed ius quoddam alterius speciei consistens in consilio, & participatione individua illorum duorum extremorum. Quod proinde ius appellatur paternum, non solum ad indicandam differētiā eius materialem ex parte subiecti, sed etiam formalem inde resultantē quoad essentiam ipsius iuris, ac iusti, ut constat aperte ex D. Thom. & Philosopho locis citatis, & ex ratione modo data. At Princeps habet duo iura realiter distincta saltem æquivalenter ex parte terminorum quos respiciunt, alterum proprietatis, quo agit tanquam quælibet persona priuata pro utilitate, & felicitate propria; alterum quo fungitur, ut Princeps in bonum publicum. Perspicitur igitur ex his clare discrimen intentum.

Art. 15. Eadem doctrina applicanda est proportionē seruata iuri, quod est inter Dominum, & seruum. Quia etiam dominatio est ordinata indivisim in felicitatem Domini, & serui. Cum enim seruus quatenus homo essentialiter sit gratia sui ordinatus ad propriam felicitatem, nulla hominum conuentione fieri potuit, ut libertas eius subiceretur domino; sicut subiiciuntur res inanimatæ, & bruta, utque nulla superesset obligatio providendi felicitati ipsius. Quare libertas serui translata in arbitrium domini per constitutionem humanam transit in ipsum cum onere imposito per legem naturalem essentialiter indispensabilem, ut inferuiat eius felicitati quoad ea, quæ sunt de substantia eiusdem felicitatis; quoad bonam nimirum famam, & corporis integritatem, ac sanitatem, & quæ sunt præcisè necessaria ad hæc duo bona conseruanda. Atque hoc ita se habet in ordine naturali. In ordine vero supernaturali remanet insuper obligatio quoad vsum etiam sacramentorum, & alia, quæ sunt similiter necessaria ad substantiam, & finem vitæ Christianæ. Quoad hæc enim manet seruo ius tum naturale, tum posituum diuinum aduersus dominum; licet ius politicum, & humanis legibus inductum nullum illi suffragetur, nisi ubi privilegio aliquo, & fauore summa seruitutis ratio mitigata fuerit.

Art. 16. Ius itaque dominatium, seu herile eadem ferè ratione, atque paternum desciscit à iure, & iusto simpliciter, & facit tertiam speciem quasi mixtam ex iure proprietatis, & iurisdictionis. Dicitur

autem ius paternum, & dominatium deficere à iure, & iusto simpliciter, non quod ut inferioris conditionis, & minorem inducat obligationem. Certum namque est, quod non minorem, sed multo maiorem obligationem inducat cæteris paribus, quam ius, quod tale simpliciter dicitur; siquidem, ut constat ex dictis, transgressio obligationis fundatæ in iure paterno, & dominatium est malū ex sua ratione formali contrarium bono felicitatis duorum; cum transgressio aliarum obligationum vniuersalium consistat in sola contrarietate ad felicitatem vnius. Ratio igitur ob quam nomine iuris, & iusti simpliciter, & sine addito intelligitur ius solius, vel proprietatis, vel iurisdictionis, est, quia his duobus iuribus commercia, ordo, & societas generis humani vniuersaliter continentur, & quod frequentissimum est, intelligitur absque addito sub nomine, quod est commune significato non ita frequenti.

Art. 17. Dictum verò est eandem ferè, & seruata proportionē rationem esse de iure paterno, & dominatium; quia absolute differunt inter se specie. Ius namque paternum inductum est lege naturali in fauorem magis prolis quam patris, cuius indicium est duplex. Primum est, quia filius datur patri iam præhabenti per se loquendo plura ad felicitatē necessaria, quæ desunt filio, ac proinde postquam iam Deus magis prouiderat indigentia patris, quam filij, si patrem non grauasset in fauorem filij. Necessè igitur fuit ex natura rei, ut patrem specialiter grauaret, ac filio indulgeret magis, cum vtrumque amet ex natura rei æqualiter, utpote æquales in natura, & bonitate intrinseca. Alterum indicium est, quia cessante indigentia filij, ut dirigatur à patre, ob ætatem iam maturam, & iudicium sibi sufficiens, incipit connaturaliter emancipatio, & filius definit esse sub patria potestate. Quod non fieret, si subiectio filij ad patrem non esset principaliter instituta in gratiam, & ob indigentiam filij. Seruitus autem inducta est per constitutionem humanam in fauorem maxime dominorum. Quod non indiget probatione, siquidem seruis sola relicta est vita cum bonis, quæ per legem naturalem aut posituam diuinam prorsus indispensabilem sunt cōnexa vitæ, nec eripi potuere lege humana, quin vita ipsa eriperetur. Ius itaque patris in filium participat magis de iure iurisdictionis; dominatium verò magis de iure proprietatis; licet neutrum alterutri simpliciter conueniat, dum pater & dominus, filius, & seruus cōsiderantur, ut tales formaliter, & quoad ea quæ ad ipsos pertinet, ut tales sunt.

Art. 18. Ius æconomicum, quod est inter virum, & uxorem, neutri tollit verum ius proprietatis simpliciter tale aduersus alterum, ut docent Philosophus, & D. Thomas locis citatis, & communis cæterorum consensus. Ratio est, quia matrimonium est datium mutua potestatis alterutri coniugatorum aduersus alterum quoad vsum ipsius matrimonij. Quoad alia verò pertinentia ad gubernationem, & dispositionem familiæ, & rei familiaris, licet vxor sit sociā mariti, atque hic teneatur attendere ad illius voluntatem, ac placitum quatenus necesse est, & sufficiens per se ad socialem, & tranquillam vitam peragendā, præsertim in iis, quæ sunt propria muliebris prouidentia, ac dispositionis. Præfertur nihilominus maritus vxori propter maiorem dignitatem viri, maioremque aptitudinem ad regendum; cum inuitabile sit vitandæ confusione alterutrum præesse. Habet præterea vir ius non simpliciter tale aduersus uxorem in plerisque dispositionibus rei familiaris, & totius familiæ; idque propter rationem non ab similem illi, quæ reddita est circa ius paternum, & herile.

Art. 19. Longum porro esset, & ultra limites præsentis instituti de iis omnibus sigillatim decernere, quæ

quæ cadunt sub iure vtriusque coniugis indiuifim, & quæ ad ius alterutrius feorfim pertinent. Suffecerit pro nûc obferuare in genere ex Philof. D. Tho. & aliis vbi fupra q. 1. vtrique coniugi conuenire ius proprietatis fimpliciter tale aduerfus alterum quoad aliqua; quoad alia verò ius non fimpliciter tale, fed æconomicum mixtum ex iurisdictione, & proprietate, quod ferè in omnibus pertinet ad maritum: atque primum, verificari quoad ea, quæ ad commodum alterutrius priuatiuè pertinent; fecundum quoad cetera, quæ vtriusque interfunt promifcui. Ex iis igitur omnibus conflat fatis communes diuifiones iuris, tum ex parte principij, tum ex parte fubiekti effe bonas, vt potè adæquatas, & per fpecies inuicem effentialiter diffidentes, & quæ contineant doctrinam valde vtilem, ac neceffariam ad perfectam intelligentiam virtutis iuftitiæ, quæ circa illas omnes verfatur, & diuerfimodè circa fingulas.

Ad 1. Ius gentium iuxta vñum Canoniftarum, & Theologorum inductum quidem eft determinatio humana abfolutè libera, fed ad quam impulerit neceffitas moralis ita ftatuendi. Quæ autem operantur homines impellente præuia neceffitate morali eueniunt vbique, & femper vniformiter, licet abfolutè deficere poffit vniformitas absque miraculo, vt dictum eft in qq. de Gratia.

Ad 2. Patet refponfio ex notatione, modo adhibita ad 1. Quia quod ftatuatur cum neceffitate morali fic ftatuendi differt fpecie ex parte obiekti, & ex parte actus quo ftatuatur, ab eo, quod conftituitur absque neceffitate morali. Dictum autem eft, ius gentium conftitutum effe præeunte neceffitate morali, atque inde procedere vniuerfalem eius vniformitatem. Ciuile verò ius ftatuatur absque neceffitate morali faltem vniuerfali, atque inde refultat eius diuerfitas in aliis atque aliis, & locis, & temporibus.

Ad 3. Conftat ex dictis hæc tria iura paternum, æconomicum, & herile quatenus talia funt formaliter diffidere fpecie adæquatè quoad omnes terminos quos refpiciunt, tum inter fe, tum ab omni alio iure. Illæ igitur differentiæ, & nullæ aliæ expriimi debuerunt.

QVÆSTIO VIII.

Vtrum virtus iuftitiæ rectè definiatur conftans, & perpetua voluntas, ius fuum unicuique tribuens?

Videtur non directè definiri 1. quia, quod eft conftans, & perpetuum nunquam deficit. Virtus autem iuftitiæ, deficit fapè, tum quoad actum, tum quoad habitum; Ergò virtus iuftitiæ non eft quid conftans, & perpetuum.

2. Virtus iuftitiæ nihil operatur faltem directè, & formaliter, nifi præexiftere iure in eo, circa quem operatur, vtque iuri præexiftenti conformetur. Ergò virtus iuftitiæ non tribuit ius, fed quod debetur ratione iuris præexiftentis ante operationem eius.

3. Impossibile eft in effe perpetuam aliquatenus, & conftantem voluntatem circa aliquid ei, qui nullum vnquam actum voluntatis exercuit circa idem. Virtus autem iuftitiæ infunditur paruulis in Baptifmo fimul cum cæteris virtutibus, vt dictum eft in difputatione de virtutibus in communi, & in qq. de Virt. Theol. & tamen paruuli funt incapaces eliciendi aliquem actum. Immo & multos contingit fapè iuftificari nullo elicto actu iuftitiæ particularis; & tamen recipiunt virtutem iuftitiæ ficut reliquas omnes virtutes fupernaturales. Ergò non eft de ratione

R. P. de Eſparza Curſ. Theol. Tom. II.

iuftitiæ conftans, & perpetua voluntas tribuendi.

Confirmatur à pofteriori, quia puer baptizatus, cum peruenerit ad vñum rationis, adultus recentè baptizatus, & qui per pœnitentiam expiauit peccata, eo ipfo habet iuftitiam per fe infufam; & nihilominus tam facillè succumbit cuilibet tentationi, ac difficultati aduerfus actum iuftitiæ; atque his, qui nullum talem habitum recepit. Certè non eam experitur conftantiam, quam experitur circa quamlibet operationem, qui propositum de illa efficax, hoc eft conftantem, & perpetuam voluntatem priùs concepit. Ergò non eft de ratione habitus iuftitiæ in communi, quod in fe contineat conftantem eiusmodi, & perpetuam voluntatem.

Art. 1. Reſp. iuftitia in facris literis, & Conciliis frequenter accipitur pro habitu incompoſſibili cum peccato lethali. Deinde apud ſacros, & prophanos Scriptores non minùs familiariter ponitur pro collectione omnium virtutum. Vnde iuſtus dicitur perinde atque ſanctus, & qui caret omni peccato lethali, quique in nullius deficit perfectione virtutis. Neutro ex his modo uſurpatur in præſenti iuftitiæ nomen, ſed pro peculiari quadam virtute, cuius obiectum eſt ius proprietatis huiusque explicatum, & in ordine ad quod definitur ab Vlpiano 1. iuftitiæ: *conſtans, & perpetua, &c.*

Art. 2. Quæ definitio ab omnibus recipitur, ſed ferè ab omnibus ita explicatur, vt potius emendari videatur. *Conſtans, & perpetua* ponitur loco generis. Omni namque virtuti commune eſt, vt conferat facilitatem operandi in propria materia victtricem difficultatum pugnantium aduerſus eius actus, quod conſtantiæ nomine designatur; vtque contineat in ſe propositum vniuerſale nullo vnquam tempore, nullaque in re deferendi rectitudinè ſibi propriam, quod perpetui nomine ſignificatur. *Voluntas* non ponitur pro potentia, ſed pro actu voluntatis, qui ſapè adhibetur pro habitu præſertim à iuriſtis, atque in præſenti fic proculdubio accipitur. Quia nullus actus ratione ſui præciſè habet conſtantiam, & perpetuitatem, ſed ratione habitus, quem inducit propositum actuale ſummiter retinendi in omni materia, & opportunitate rectitudinem, cui adhæret.

Art. 3. *Ius ſuum*, quod pertinet ad rationem differentialem, non ponitur pro iure actiuo, & poteſtatiuo. Quod ſcilicet neque per iuftitiam tribui, nec auferri per iniuftitiam poteſt, vt infra patebit. Ponitur ergò paſſiuè pro eo, quod cadit ſub iure actiuo, ac poteſtatiuo, & per ipſum tanquam per formam, ſuum cuiusque denominatur. *Vnicuique* non ſolum ſingulas perſonas, ſed etiam quamlibet multitudinem & rem publicam integram complectitur, quando gerit munus, ac vices perſonæ priuatæ, ſeu perinde cum aliis comparatur, atque ſi eſſet perſona priuata. Particula *tribuens* accipienda eſt poſitiuè, & negatiuè. Ad eandem namque virtutem pertinet dare nondum habenti, & non auferre iam habenti, quod ſuum ipſius eſt.

Art. 4. Ex his apparet definitionem iſtam optimè redactam eſſe in formam debitam à D. Thom. dicente q. 58. *1. iuftitia eſt habitus, ſecundum quem aliquis conſtanti, & perpetua voluntate ius ſuum unicuique tribuit.* Patet etiam eandem definitionem coincidere reipſa cum illa alia Philoſophi c. 1. dicti l. 5. *Eth. iuftitia eſt habitus, ſecundum quem aliquis dicitur operari ſecundum electionem iuſti.* Nempe habitus includit in ſe conſtantiam, & perpetuitatem circa ſuum obiectum. Vnde hæc duo maioris ſolum claritatis gratia addiuntur habitui à D. Thoma, vtque antiquæ definitioni maneret decus, quantum poſſet. Nam ſecundum cõceptum præciſum ſufficit dicere: *iuftitia eſt habitus ius ſuum unicuique tribuendi; ſeu tribuendi unicuique quod ſuum eſt*, atque ſic eſſeturi ſolent